

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK

Egy magyar szeptember. Orosz István önéletrajza. Kiadta: *Bálint* Sándor. Budapest, 1943, Franklin-Társulat, 8° 210 l. — A kimerítő szellem-történeti bevezetéssel ellátott kötetről Noszlopi László a Társadalomtudomány 1943 ápr. számában a következőket írja: „Rendkívül tanulságos a paraszti énekköltőnek és búcsúvezérnek, népiesen szeptembernek, Orosz Istvánnak önéletrajza. Egyéni sorsán át parasztságunknak lelkivilága tükröződik, az a lelki világ, amely a kereszténységnek részben még a közép-korból eredő képeivel van tele. Önéletrajza egyúttal a magyar katolikus parasztság önvallomása is... Orosz Istvánban átüt néha az eredeti énfelnagyító, paranoiá ösztönadoottság. Isten kiválasztottjainak gyermeget, meghatott öntudata sugárzik számos sorából. Önmagát a búcsúsok ragyogó, fényes csillagá-nak nevezi és mennyei angyalhoz hasonlítja. Ugyanakkor azonban az eredeti énfelnagyító ösztönt igaz keresztényi alázattá szellemíti át, hangoztatva és érezve, hogy ő semmi, por és hamú Istenhez képest... Nem szeretném, ha a fenti ösztönlélektani észleléseket félre-magyaráznák. Orosz István nem volt lelkibeteg, és, ha osztozik is a nagy emberek 90%-ának ama — Lange-Eichbaum vizsgálódásai óta beigazolt-nak vehető — vonásában, hogy nem mentes némi pszichopáthiás adottságtól, ez a körülmény a mondottak értelmében nem csökkenti, hanem növeli emberi és vallásos nagyságát... Bálint Sándor bevezetése helyesen mutat rá, hogy kimagasló személyiséggel, aki a papi, orvosi, költői szerepeket egyesíti magában és a közösség szellemi irányítására hivatott, minden primitív népnél vagy primitív társadalmi osztályban találkozunk. Ebben az értelemben a primitív nem jelent értékelést, hanem csak egy műveltségi állapot megjelölése, egy elevenebb kozmikus gyökerű műveltségé, mint a magas kultúrák, a városi civilizációk. Orosz István ennek a magyar szeptembernek klasszikus képviselője.”

Vatai László: A szociális filozófia alapjai Böhm Károly tanában. Kolozsvár-Budapest, 1943, 8° 63 l. — A Málnási Bartók György szerkesztésében megjelenő Dolgozatok a M. K. F. J.-Egyetem Philosophiai Intézetéből c. sorozat 1. füzeté.

Pyréneés. Cahiers de la pensée française. Toulouse, 1941. — A 287-ik lapon: „Montesquien chercha déj et bientôt il trouva des raisons aux différences entre les hommes. Il voyagera hors de France. Il remplira des carnets arce des observations que lui aura suggérées le spectacle de la vie dans, les pays qui formaient à peu près toute l'Europe d'alors: l'Allemagne, l'Autriche, la Hongrie, l'Italie, la Suisse, la Hollande, l'Angleterre.”

Szőllősy Klára: Krisztina élni tanul. Regény Bp. 1943, 8°, 370 l. — A nyilván önéletrajzi regény egyik szereplője Guszics professzor, akiről a 87-ik lapon a következőket olvassuk: „Összehasonlító irodalom-történeti fejtegetései során most Thomas Mannról beszél. Mann pályáját a vízbe dobott kő egyretáguló gyűrűzéséhez hasonlítja: úgy vont ő is maga körül egyre szélesbedő köröket. A Tonio Kröger-ben önmagát írta meg, a Buddenbrooks-ban családját és szűkebb hazáját; a Zauberberg-ben Európát, a József-trilógiában pedig eljutott az emberiség egyetemes és legmélyebb problémáihoz.”

Berki Ilona Éva: Timm Kröger, a holsteini parasztvilág költője. Pécs, 1943, 8° 60 l. A Kolozsvári Egyetem Germán Philologiai Int. kiadv., szerk. Koszó János. — A 16-ik lapon: „... Az örök paraszt így érez mindenhol az állatok iránt, Holsteinban és a magyar rónán. A pusztai pásztor és kutyája közismert, elválhatatlan élettársak. (Gárdonyi, András meg a kutyája; Tömörkény. Jegenyék alatt.)”

Csekey István: Magyarország alkotmánya. Bp. 1943, 8° 260 l. *Estílap,* Kolozsvár 1943, jún. 16. — A 4-ik lapon Buchinger Mihály írja: „Nem volna-e helyes, ha minden városban egy nyelvvédő szervezet létesítenének...? Ha ilyen szerv működne, nem látna egy ember, hogy napról-napra éles bicskát szúrnak édes anyanyelvünk testébe...”

Szalay Jeromos: Bremond Henrik. Bp., Stephaneum, 1943, 8°.

32 l. — A 28-ik lapon: „Bremond nem igen kiméletes a janzenistákkal szemben, különösen nem azzal a janzenista nemzedékkel, amely már az eretnokség felé sikkott el... Végső megállapítása: Az igazi Pascal egészen a miénk. Ha azt hitte is először, hogy Janzenius Krisztusát keresi, bizonyosan az Evangélium, az Egyház Krisztusát találta meg.”

Farkas Gyula: *A magyar szellem fölzsabadulása*. Irodalomtörténetírásunk fejlődésrajza. [Bp.] Stádium [1943], 8° 400 l. — 357-ik lapon: „Szegeden... a Széphalom a szellemtörténet eszméit hirdeti.”

Székely Zoltán: *A komollói erődített római tábor*. Jelentés a Székely Nemzeti Múzeum 1942. évi ásatásáról. Kolozsvár, 1943, 8°, 32 l.

Rolla Margit: *Utazás a háborús Finnországban*. Bp., a Magyar-Finn-Társaság kiadása, 1943, 8°, 153 l. — A 127-ik lapon: „Yrjö Liipola lefordította Gárdonyi Géza Egri csillagok c. könyvét, Móricz Zsigmond (Légy jó mindhalálig), Mikszáth Kálmán (A vén gazember), Herczeg Ferenc (Gyurkovics lányok) s még néhány magyar író könyvét.”

Ladislav Gaizago: *Le Comte Albert Apponyi*, juriste international. Son rôle dans la vie entre nations. (1846—1933.) Une commémoration à l'occasion du dixième anniversaire de sa mort. Budapest, Société de la Nouvelle Revue de Hongrie, 1943, 8°, 48 l.

Erdélyi Helikon, 1943 jún. — A 364-ik lapon Bartók János írja: „A kecskeméti születésű Kodály Zoltán, aki Galántán és Nagyszombatban járt iskolába és az ország csaknem teljes területén gyűjtött magyar népdalokat és negyvenegynéhány év óta Budapesten él, nem felvidéki, nem budapesti, nem erdélyi és nem anyaországi alkotó. Helyhez nem kötött, időtlen magyar jelenség, aki Kolozsváron, Budapesten és Kőszegen országrészeket kapcsol össze, egy új magyar, keleteurópai kultúra számára.”

Pannonhalmi Szemle, szerk. Blazovich Jákó. 1943, 3. sz. — A 164-ik lapon Kelemen Krizosztom írja: „Nézem Teleki Pál vértanú-arcát. Nézem ezt a szájrétű, bús magyar arcot... Teleki Pál szellemarca egyike a történelmünk fölött örökkön virrasztó, örökkön örökődő nagy magyarok dicső arcának, akik örömben, bánatban, éjben, viharban lelket ébresztenek, utat jeleznek, irányt mutatnak. A hősi lemondás, a vértanu önfeláldozás útját, melyen a nemzet élete Isten jóvoltából tovább árad, tovább hőmpölyög a beláthatatlan magyar jövőndöbe.”

La o - Ce: *Tao te king*. Officina-Könyvtár 32-33. A legfőbb lényről és az erényről. Kínából ford., bev. és jegyz. ell. Ágner Lajos. Bp. 1943, 8°, 112 l.

Tamási Áron: *Virrasztás*. Révai (Bp. 1943), 8°, 457 l. — A 253-ik lapon: „A pártharcosok jelentékeny része nap-nap után ingerülten tör be a magyar szavak virágos kertjébe és ott nagy hevületben garázdálkodik. Ártatlan szavakat letapos, színeseket és üdéket; másokat, mint avultakat félrűg; majd a nagy hevültében nagy szavakat hajigál egybe.”

Bartók György: *Lenni vagy nem lenni?* Kolozsvár, Helikon, 1943, 8°, 10 l. — A 10. lapon olvassuk: „Szemlélés: az emberi létezés első alaptevékenysége és föltétele. Hit: az emberi létezés legfelsőbb tevékenysége és legfőbb föltétele... Tamási Áron darabjaiban és egész költészetében épen ez a lét-alkotó hit nyer szinte mythikus ábrázolást... Aki a maga létének emberi kialakulásáért küzd, az a szellem kialakításáért harcol.”

Pannonhalmi Szemle 1943, 2. sz. — Maródi Árpád cikkében (Élet és művészet) olvassuk: „Az esztétikai lelkialkatú ember hajlamos vallásnak fogadni el a művészetet... A szép-szerető ember jellegzetes tulajdonságai közül az érzelmesség az, a mi kedvez ennek az összetévesztésnek. Mivel a tiszta kereszténység nem Gefühlsreligion vagy Religionsgefühl, mint egy időben sikerrel hirdették, hanem az értelem, akarat és kegyelem nemes ötvözete, a tiszta kereszténységben az értelem vezető szerepre nem juthat.” (114. l.)

László Baránszky-Jób: *Über Wert und Wirklichkeit in der Ästhetik*. Übersicht der ästhetischen Untersuchungen des letzten Jahrzehntes in Ungarn. Sonderabdruck aus Litteraria Hungarica, Budapest 1943, 8°, 15 l.

Baránszky - Jób László: *A jelenkori esztétika*. Kny. az Athenaeum-ból. Bp. 1942. 8°, 12 l.

Blaise Pascal: *Gondolatok*. A tanulmányokat összeválogatta és bevezető tanulmányokkal ellátta François Mauriac. Fordította Fónagy Iván. Budapest, Bibliotheca. 1943. 8°, 131 l.

Szekfü Gyula, a történetíró és nemzetnevelő, 60. születésnapjára. Kiadja a Magyar Szemle Társaság, 1943 május, 8°, 112 l. — A tanulmányokat írták: gróf Bethlen István, Eckhardt Sándor, Kosáry Domokos, Csapody Csaba, Gogolák Lajos, Kovács Imre, Zolnai Béla, Bisztray Gyula. Takáts Endre: *Gróf Nádasdy László csanádi püspök (1662—1729)*. Szegéd 1943, 8°, 144 l.

Bendefy László: *Jeret-amir magyarjai*. Válaszul Ligeti Lajos cikkére. Budapest, 1943, 4°, 8 l. — A 3. lapon olvassuk: „Kiváló kutatóink egész sora merőben más pályáról tért át a magyar őstörténet művelésére... Hampel József jogász volt, Mahler Ede mérnök, Gayer Gyula botanikusunk pedig törvényszéki bíró.”

Nikolaus Lad. Tóth: *Die theoretischen Grundfragen der staatlichen Kartellpolitik mit Berücksichtigung der ungarischen Wirtschaftsentwicklung. Versuch einer Systematik*. Danubia, Budapest-Leipzig-Milano, 1943, 8° 57 l.

Lakatos István: *Kodály művészetének útja Erdélyben*. Bp. 1943, 8° 10 l. — „Kodály neve összeforrt a népünk dalkincséből fogant nemzetközi jelentőségű magyar műzenével.”

A gyulafehérvári (erdélyi) róm. kath. egyházmegyei tanács 1942-ik évi nov. 26-án Kolozsváron tartott tizenegyedik rendes közgyűlésének jegyzőkönyve. Kolozsvár 1943, 2°, 37 l. — Az 5. lapon olvassuk: „A Szentlélek elleni bűnnek tartanám, ha sanda szemmel néznők a prot. testvérek körében jelentkező helyes vallási buzgóságot, amely versenyezni óhajt a kath. egyház vallási elmélyülésével. Sőt az Istenkeresést útnak tartom azon egység felé, amelyről a prot. híres bölcselel s polihisztor, Leibniz s a kath. egyháztanító, a jóságos Szalézi Szent Ferenc nyomában annyian álmodtak.”

Dánér Lajos: *Vakoktól! — rabokig*. Versek 1930-1940. Kolozsvár 1940, 8°, 62 l. — Szerző arcképével. A versek keletkezése: Páris, Brassó, Konstantinápoly, Kolozsvár. A 11. lapról: „Itt nem szabad elfordítani arcunk; Add a kezed, ha kérges is és kormos, Mert elhull itt mindenki, aki széthúz. Elhull mindenki, aki szegyenkezik, Tanár, munkás, napszamos, pap vagy orvos.”

Sós Endre: *A zsidók útja a kalvinista Rómában*. Történelmi vázlat. Különny. a Guttmann Mihály-Emlékkönyvből. Bp. 1943, 8°, 22 l. — Az egyik fejezet címe: „Dr. Kardos Albert, a Debrecentudomány nagy művelője.”

Musaios: *Héro és Leandros*. Görögből fordította Trencsényi-Waldapfel Imre. Bp., Vajda János-Társaság, 1942, 8°, 16 l. — A „Flora mundi” c. sorozat 2. füzeté. Ugyanebben a sorozatban jelentek meg Szemlér Ferenc műfordításai „Román költők” címmel.

Bogner József: *A szerb uralomnak a délvidéki magyarok nyelve telt hatása*. Szabadka, 1943, 8°, 91 l.

Gálffy Mózes: *A kalotaszegi Magyarbikál népnyelvének névszótívei*. Kolozsvár 1943, 8°, 63 l. — A kolozsvári egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének 8. sz. kiadvánva.

Tavaszy Sándor: *Erdélyi személyiségek*. Bp. 1942. 8°, 31 l. — A tárgyalt memoár- és naplóírók: Kisfaludy Sándor, Jósika Miklós. Bölöni Farkas Sándor, Bolyai Farkas, Wesselényi Miklós, Barabás Miklós.

Tavaszy Sándor: *A két Anafi-fejedelem*. Kolozsvár, TME, 1943, 8°, 16 l.

Molter Károly: *Bolond kisváros*. Bp., Révai [1943], 8°, 209 l. — Novellák, a bácskai és marosvásárhelyi életből. A 204-ik lapon: „Goga Octavian miniszter és költő épen tíz évig fordította románra, igaz, hogy nagyon szépen, Az ember tragédiáját”

Magyar Horatius. Horatius Noster. Anthologia. Textus latinus.

Carminum et Epodon Qu. Horatii Flacci quo usus est coram cuiusque interpres hungaricus. Kerényi Károly bevezetésével összeállította Trencsényi-Waldapfel Imre. Bp. 1940, 8°, 197 l.

Imre Sándor: *Gróf Teleki Pál és a felső oktatás ügye*. Budapest 1943, 8°, 15 l. — A 8. lapon: „Sokszor hangoztatta, hogy vagy legyen mindenki doktor, de akkor ez nem tudományos vizsga. Tehát ne is mondják annak; vagy pedig emeljük a doktori vizskát arra a magaslatra, ahová való.”

Merényi Oszkár: *Irodalom és közösség. I. Magyar lélek, magyar szellem*, Nyiregyháza 1943, 8°, 151 l. — II. *Bessenyei György, Széplélek vagy hősi lélek? Magyar föld és magyar irodalom*. Nyiregyháza 1943, 8°, 135 l. — III. *A magyar lélek története és az irodalom*. Nyiregyháza 1943, 8°, 110 l. — Adalékok és tanulmányok. Kommentár helyett idézzük a három füzet legutolsó mondatát: „A nagy magyar megszállottság művészei örökkévalót faragtak a magyar totalitásnak márványából s evvel megmutatták, hogy a bennünk rejlő lehetőségeket csak teljes existenciánk megfeszítésével tudjuk megvalósítani.”

Iványi Béla: *Magyar nyelvemlékek a herceg Batthyány család levéltárában*, különnyomat a Magyar Nyelvből, Budapest, 1941, 8°, 23 l.

Vitéz Moór Gyula: *A szabad akarat problémája*. Bp., M. T. Akadémia, 1943, 8°, 151 l. — A 148-ik lapon: „A rettenetes viharban, a vérzivataros fergetegben, mint parányi pont a Végtelenben, ott áll a maga szabad akaratával az Ember. Elhagyatottan? Talán nem. De még ha a Gondviselés örök kegyelme, a gratia irrisistibilis elhagyná is, megfogózkodhat szabad akaratában.”

Szily Kálmán: *Gróf Klebelsberg Kunó emlékezete*, Bp., Akadémia, 1943, 8°, 50 l. — „Ott van ő a magyar történelem nagyjainak Pantheonjában, Kazinczy Ferenc, Széchenyi István társaságában, mint aki szintén a szellem erejével emelte föl nemzetét.”

Husztai József: *Gróf Klebelsberg Kunó életműve*, Bp., Akadémia, 1942, 8°, 379 l. — A 213-ik lapon: „K. nem volt ellensége Budapestnek... Örült a vidéki folyóiratoknak, a pécsi Minervának, a szegedi Széphalomnak, a Debreceni Szemlének...”

Ávédik Félix: *A fiatalok nevelése és az igazságügyi hatóságok*, Bp., 1943, 8°, 11 l.

Hóman Bálint: *Történettudomány és politika*, Bp., 1943, 8°, 19 l. — Megnyitó beszéd a Történelmi Társulat közgyűlésén.